

NEMZETKÖZI JÁRVÁNYÜGYI SZERVEZETEK

- A vilá járványokat más néven pandémiának nevezzük. A pandémia a görög pan („mind”) és a demosz, („nép”) szavakból származik.
- Egy járvány pandémiává való nyilvánítására és a pandémia kapcsán meghozandó intézkedések elrendelésére az Egészségügyi Világszervezet jogosult. A pandémia kapcsán meghozandó intézkedésekről szóló WHO ajánlások képezik az alapját a nemzeti tervezéseknek.
- A pandémia lezajlásának időszakait az Egészségügyi Világszervezet fázisokra osztotta. Első kategorizálásában 2009-ben hat, majd később – 2017-ben, a H1N1, ún. Sertésinfluenza tanulságai alapján – ciklikus modellben négy fázisra. A jelen Infojegyzetben található ábrák e két felosztást mutatják be.
- Európai szinten az Európai Unió egyik független intézménye, az Európai Betegségmegelőzési és Járványvédelmi Központ (ECDC) látja el a fertőző betegségekkel szembeni védelem biztosítását.

2020. március 11-én az Egészségügyi Világszervezet pandémiává nyilvánította az új koronavírus (Covid-19) járványt. Jelen Infojegyzet az Egészségügyi Világszervezet és az Európai Unió járványkezelési tevékenységét mutatja be.

AZ EGÉSZSÉGÜGYI VILÁGSZERVEZET

Az Egészségügyi Világszervezet ([WHO](#)) az Egyesült Nemzetek Szervezetének ([ENSZ](#)) nemzetközi közegészségügy koordináló hatóságaként működő szakosított szervezete. A WHO-t 1948. április 7-én hozták létre, ezen a napon lépett életbe [Alkotmánya](#). Az Alkotmány alapelveiben kimondja, hogy "a világbéke és a biztonság alapvető feltétele valamennyi nép egészsége; ez pedig az egyének és államok legszorosabb együttműködésétől függ".

A jelenleg 194 [tagot](#) számláló, genfi székhelyű szervezet elsődleges célja a legmagasabb egészségügyi színvonal elérése minden nép számára. E cél érdekében elsődleges nemzetközi irányító és együttműködést biztosító hatóságként kijelöli a szükséges tennivalókat az Egyesült Nemzetek, különleges intézmények, egészségügyi kormányigazgatások és egyéb szervezetek számára. Kifejezett feladata a kormányok segítése az egészségügyi szolgálataik hatékonyabbá tételében. Ennek érdekében szorosan együttműködik: egyrészt az egészségügyi minisztériumokkal, állami szervezetekkel; másrészt egészségügyi szereplőkkel, alaptványokkal, kormányközi és civil szervezetekkel. Munkájának, ajánlásainak szakmai hitelességét nemzetközi szinten elismert egészségügyi szakemberek biztosítják.

A WHO Alkotmánya értelmében feladatkörébe tartozik a **járványok elfojtására irányuló tevékenységek** ösztönzése, továbbá járványügyi és statisztikai szolgálatok létesítése és működtetése, amelyekhez a tagállamok az Egészségügyi Közgyűlés által megállapítandó módozatok szerint szolgáltatnak járványügyi és statisztikai jelentéseket. A járványok kitörésének korai észlelésére és megfékezésére szolgál a WHO **Korai Jelző, Riasztási és Gyorsreagáló Rendszere** (Early Warning, Alert and Response System, [EWARS](#)).

Szervezete

A WHO politikáját a tagállamok által delegált képviselőkől álló [Egészségügyi Világszervezet Közgyűlés](#) (Közgyűlés) határozza meg, ahová a tagok legfeljebb 3 küldöttet delegálhatnak. A Közgyűlés választja meg a szervezet Főigazgatóját, illetve azokat az államokat, melyek egy személyt jelölhetnek a Végrehajtó Tanácsba. A Közgyűlés jogosult egyezmények és szabályok alkotására és elfogadására. Jogában áll egészségügyi intézkedések és vesztéggárral kapcsolatos szabályok elfogadása a betegségek terjedésének megakadályozása céljából.

A Közgyűlés végrehajtó szerveként működik a tizennyolc tagból álló [Végrehajtó Tanács](#), melynek jogában áll minden olyan sürgős intézkedés foganatosítása – a WHO tevékenységi köre és pénzügyi fedezete keretében – amelyek többek között járványok leküzdéséhez szükségesek. A **Titkárság** a Tanács javaslatára az Egészségügyi Közgyűlés által kinevezett Főigazgatóból és a Szervezet működéséhez szükséges szak- és igazgatási személyzetből áll.

A WHO ÉS A NEMZETKÖZI HORDEREJŰ KÖZEGÉSZSÉGÜGYI SZÜKSÉGHELYZET

Nemzetközi Egészségügyi Rendszabályok

Az Egészségügyi Világszervezet Nemzetközi Egészségügyi Rendszabályai (International Health Regulations, [IHR](#)) 2007. június 15-én léptek nemzetközi jogi értelemben hatályba. (Magyarország a [2009. évi XCI. törvénnyel](#) hirdette ki.). A rendszabályok célja a járványok eleni védekezés, valamint járványellenes egészségügyi intézkedések meghozatala és felügyelete. Az intézkedések kötelezően tiszteletben tartják az emberi méltóságot, emberi jogokat és alapvető szabadságjogokat, a nemzetközi közlekedést és kereskedelmet szükséges esetben korlátozhatják. A rendszabályok előírják a tagállamok számára a WHO által meghatározott **nemzetközi horderejű közegészség-**

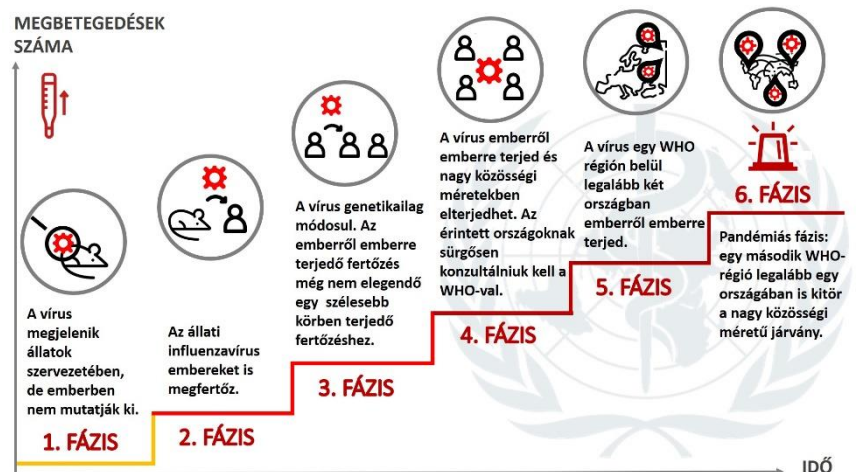
ügyi szükséghelyzetek (Public Health Emergency Concern [PHEIC](#)) észleléséhez, értékeléséhez, az azokkal kapcsolatos tájékoztatáshoz és az azokra való reagáláshoz szükséges kapacitásaik kiépítését, megerősítését és fenntartását.

A tagállamok mindegyike **nemzeti tájékoztatási pontot** állít fel a WHO-val, illetve a rendszabályok végrehajtásában érintett hatóságokkal és más szervezetekkel történő kapcsolattartás biztosítására. Minden tagállam saját hatáskörében eljáró hatóságának feladata egy esemény IHR hatálya alá tartozásának vizsgálata. Az érintett nemzeti hatóságok az eseményről és értékeléséről értesítik a tagállami tájékoztatási pontot. A WHO a tájékoztatási pontokkal való konzultációt követően hozhat nemzetközi horderejű közegészségügyi-járványügyi szükséghelyzetté való minősítésről szóló döntést, melyről a tájékoztatási pontok értesítik a szakminisztériumot. Magyarország a [253/2013. \(VII. 5.\) Korm. rendelet](#) alapján rendelkezik az Egészségügyi Világszervezet Nemzetközi Egészségügyi Rendszabályai végrehajtásának egyes kérdéseiről. A magyar Nemzetközi Egészségügyi Rendszabályok Tájékoztatási Központ a Nemzeti Népegészségügyi Központ keretében működik.

Vészhelyzeti bizottság

A WHO a tagállamokból beérkezett információk birtokában mérlegeli, hogy szükséges-e nemzetközi horderejű közegészségügyi-járványügyi szükséghelyzet kihirdetése.

1. ábra: Az influenza-pandémia WHO által definiált hat fázisa, 2009

Forrás: [Infoszolg/WHO](#)

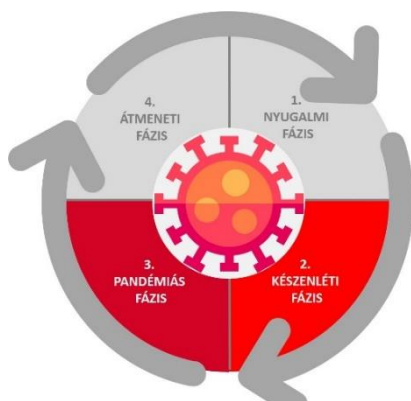
A döntést a szervezet Főigazgatója hozza meg a Vészhelyzeti bizottsága ([IHR Emergency Committee](#)) ajánlásai és javaslati alapján. A bizottság tagjait az **IHR Szakértői Listájáról** vagy egyéb szakértői tanácsadó testületekből választják ki.

A WHO eddig hatszor rendelte el a nemzetközi horderejű közegészségügyi szükséghelyzetet:

- Sertésinfluenza (H1N1, 2009);
- Járványos gyermekbénulás (2014);
- Ebola járvány (2014);
- Zika-vírus (2016);
- Ebola járvány (2019);
- COVID-19 koronavírus-járvány (2020) esetében.

A H1N1 járvány kezelésével kapcsolatban számos bírálat érte a WHO-t, indokolatlannak értékelve a világjárvánnyá minősítést (Európa Tanács [1749 \(2010\)](#) sz. határozat), illetve felhívva a WHO-t a „pandémia” fogalmának felülvizsgálatára (Európai Parlament [2010/2153\(INI\)](#) állásfoglalás). (Erről lásd részletesen a [2020/22](#). Infojegyzetet.) A jelenlegi, új koronavírus járvány kezelése kapcsán az USA elnöke fejezte ki elégedetlenségét és bejelentette a WHO támogatásának [megvonását](#).

1. ábra: Az influenza-pandémia WHO által definiált ciklikus modellje, 2017

Forrás: [Infoszolg/WHO](#)

A WHO [honlapján](#) teszi közzé a koronavírussal kapcsolatos legfrissebb információit. Nemrég felállított folyamatosan frissülő online

platformján keresztül ([COVID-19 Health System Response Monitor](#)) pedig az európai tagállamok egészségügyi rendszereinek a koronavírus helyzet kezelésére adott válaszai találhatóak.

KÖZEGÉSZSÉGÜGYI VÉSZHELYZETEK UNIÓS KEZELÉSE

A pandémia kapcsán meghozandó intézkedésekről szóló WHO ajánlások képezik az alapját a nemzeti tervezéseknek. Mindemellett uniós szinten egyedi rendelkezésekre is szükség van. E rendelkezések kidolgozására az EU és a [WHO Európai Regionális Irodája](#) szakmai együttműködésével kerül sor. A határokon átnyúló súlyos közegészségügyi veszélyek uniós kezelésében az irányadó dokumentum az Európai Parlament és a Tanács [1082/2013/EU](#) határozata (2013. október 22.) a határokon áttekintő súlyos egészségügyi veszélyekről és a [2119/98/EK](#) határozat hatályon kívül helyezéséről.

E határozat előzményeként az Európai Bizottság (EB) **két cselekvési tervet** fogadott el:

- A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a közegészségügyi vészhelyzetek általános készütségi terveinek a közösségi szinten történő összehangolásának a megerősítéséről ([COM/2005/0605 végleges](#));
- A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági És Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának az Európai Közösségben az influenza pandémiás készütségi és reagálási tervről ([COM/2005/0607](#)).

A dokumentumok az uniós polgárok egészségének védelme érdekében kijelölik a közegészségügyi vészhelyzetekre és az összehangolt megközelítések kidolgozására való felkészülés szükségleteit és céljait az EU-n belül és kívül. A közlemények alapján a tagállamok kidolgozhatják saját nemzeti operatív vészhelyzeti intézkedéseiket.

Európai Betegségmegelőzési és Járványvédelmi Központ

Az Európai Betegségmegelőzési és Járványvédelmi Központot (European Centre for Disease Prevention and Control, [ECDC](#)) a [851/2004/EK](#) európai parlamenti és tanácsi rendelet hozta létre. **Főbb feladatai** a tagországo kból származó, fertőző betegségekre vonatkozó adatok elemzése, értékelése; tudományos tanács biztosítása uniós intézményeknek, tagállamoknak; újonnan megjelenő veszélyek korai felismerése és elemzése; az Európai Intervenció Epidemiológiai Képzési Program ([EPIET](#)) és az Európai Közegészségügyi Mikrobiológiai Képzési Program ([EUPHEM](#)) koordinálása, valamint segítségnyújtás a tagállami járványügyi felkészüléshez.

Az ECDC működteti a **Járványügyi Felderítő Rendszert** (Epidemic Intelligence Information System, [EPIS](#)), az **Európai Felügyeleti Rendszert** (European Surveillance System, [TESSy](#)) és a **Korai Figyelmeztető és Gyorsreagáló Rendszert** (Early Warning and Response System, [EWRS](#)). Az EWRS fertőzőbetegségfigyelői és gyorsreagáló rendszert az azóta hatályon kívül helyezett [2119/98/EK](#) európai parlamenti és tanácsi határozat hozta létre a Bizottság és a tagállamok illetékes egészségügyi hatóságai közötti állandó kommunikációs hálózatoként. A határozatot felváltotta a [1082/2013/EU](#) határozat, kiterjesztve a kommunikációs hálózat hatáskörét többek között a határokon át terjedő súlyos egészségügyi veszélyekre és megállapította ezek járványügyi

felügyeletére vonatkozó szabályokat. A szabályok értelmében a tagállamok kijelölik a riasztások kiadásáért felelős nemzeti hatóságait, és erről tájékoztatják mind a Bizottságot, mind a többi tagállamot. Az EU-n belül az Egészségügyi Biztonsági Bizottságon keresztül zajlik koordináció.

COVID-19-szakértők európai csoportja

A Bizottság 2020. március 17-én felállította a hét járványügyi és virulógusokból álló COVID-19-szakértők európai csoportját ([C/2020/1799 final](#)), a Bizottság elnöke és az Egészségügyi és Élelmiszerbiztonsági biztos vezetésével. A csoport a Bizottság tanácsadói testületként uniós és tagállami szinten kivitelezendő intézkedésekről ad iránymutatást a konzisztens, tudományos és a koordinált válságkezelés terén. A csoport tevékenysége kiegészíti az ECDC munkáját a koronavírus-járvány terjedésének megakadályozásában. Az ECDC tudományos szakvéleménye és a testülettől érkező visszajelzéseket követve fogadta el a Bizottság a közösségi intézkedésekre és a tesztelési stratégiákra vonatkozó ajánlásait (Bizottság ([EU](#)) [2020/403 ajánlása](#), [C\(2020\)1863 final](#)). A stratégiák megvalósításának feltétele a **Szükséghelyzeti Támogatási Eszköz** ([COM/2019/133 final](#)) és az **Európai Unió Polgári Védelmi Mechanizmusának** ([1313/2013/EU határozat](#)) egyik elemeként létrehozott [RescEU](#) közös eszközkészletének finanszírozása. Ennek biztosítására a Bizottság 3 milliárd euró közvetlen támogatást nyújt az uniós költségvetésből a tagállami egészségügyi rendszerek számára.

Források:

- Az Egészségügyi Világszervezet COVID-19 [oldala](#)
- Az Európai Betegségmegelőzési és Járványvédelmi Központ COVID-19 [oldala](#)
- Az Európai Bizottság Népegészségügyi [oldala](#)
- [Pandemic Influenza Risk Management WHO Guidance](#) World Health Organization, 2017.
- [Strategies for the surveillance of COVID-19](#) ECDC Technical Report, 2020. április 9.
- [EU Coronavirus response](#) Európai Bizottság, 2020. április 2.

Készítette: Soltész Katalin
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

infoszolg

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Telefon: (1) 441-6486